

and a well-designed public image, together with the observance of norms of conduct, etiquette and protocol, influence the perception of the public, capture the sympathy of the audience and interpret what is said in favor of the person delivering the message. It is up to each person to try to follow all the recommended norms to form an image of «credibility, seriousness and professionalism» or vice versa [8].

ЛІТЕРАТУРА:

1. A. Dermenji, 'Institutional protocol: practical guide', Chisinau: Casa Editurii 11, 2021 (Combinatul Poligrafic), p. 7.
2. E. Manciu, 'Institutional protocol', Editura comunicare.ro, București, 2011, p. 143-145.
3. Арцишевский И., Давтян О., 'Согласно протоколу', ООО «ИПК «Кос-та», Санкт-Петербург, 2016, Слово Дипломата
4. Борунков, А., 'Дипломатический протокол в России', Third edition, «Международные отношения», Москва, 2005, p. 29.
5. Ibidem.
6. E. Manciu, 'Institutional protocol', Editura comunicare.ro, București, 2011, p. 22.
7. E. Chiriță, 'The power of image in public relations. Protocol norms and effective communication', Editura Universitară, București, 2015, p. 15.
8. Idem, 16.

Богомолова Валерія,

аспірантка кафедри цивільного права

Національного університету «Одеська юридична академія»

ВІЙСЬКОВИЙ СТАН В УКРАЇНІ ТА КРЕДИТИ

З 24 лютого 2022 року Указом Президента України «Про введення воєнного стану в Україні», затвердженим Законом України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» на території нашої країни було введено воєнний стан. Такий правовий режим має свої особливості та містить окремі виключення і обмеження звичайних правовідносин, сфери реалізації прав і виконання обов'язків.

Військовий стан визнається форс-мажорною обставиною, яка прямо прописана в більшості кредитних договорів, або ж автоматично є такою обставиною внаслідок положень чинного законодавства.

Термін «форс-мажор» у перекладі із французької мови (force majeure) означає «непереборна сила». В українському законодавстві під непереборною силою розуміють надзвичайні та невідворотні обставини за даних умов провадження діяльності (ч. 1 ст. 263 ЦКУ, ч. 2 ст. 218 ГКУ).

Положеннями ч. 2 ст. 14¹ Закону України «Про торгово-промислові палати в Україні» форс-мажорні обставини (обставини непереборної сили) визначено як надзвичайні та невідворотні обставини, які об'єктивно унеможливають виконання зобов'язань, передбачених умовами договору (контракту, угоди тощо), обов'язків відповідно до законодавчих та інших нормативних актів. Аналогічне визначення міститься й у п. 3.1 Регламенту.

За загальним правилом засвідчує факт наявності надзвичайної ситуації Торгово-промислова палата (ТПП) України й уповноважені нею регіональні торгово-промислові палати. Зазначені органи протягом семи днів від дня звернення суб'єкта господарювання видають сертифікат про ці обставини. Саме цей орган потрібно вказувати в договорі як орган, уповноважений на засвідчення форс-мажорних обставин. Тобто за звичайних умов Торгово-промислова палата в кожному конкретному випадку своїм документом підтверджує факт наявності форс-мажорної обставини.

З введенням в Україні військового стану ситуація принципово змінилася. Враховуючи, що такий стан проголошений на всій території України, Торгово-промислова палата України своїм листом від 28.02.2022 року визнала введений в Україні воєнний стан форс-мажорною обставиною, починаючи з 5 годин 30 хвилин 24 лютого 2022 року.

За загальним правилом, у разі настання форс-мажорної обставини сторона (зокрема боржник в кредитних зобов'язаннях) звільняється від виконання своїх обов'язків на весь час існування форс-мажорної обставини. Якщо аналізувати ці положення в світлі кредитних зобов'язань, то можна зробити висновки, що боржники, які отримали кредити до введення воєнного стану мають бути звільнені від виконання своїх кредитних зобов'язань (повернення кредиту) до моменту припинення форс-мажорної обставини (до моменту скасування воєнного стану в Україні).

З введенням воєнного стану на деякий час була призупинена робота більшості судів, виконавчих служб, приватних виконавців. Тим-

часово не функціонували (а періодично не функціонують і на даний момент) державні реєстри – Єдиний державний реєстр боржників та автоматизована система виконавчого провадження. З цієї ситуації виникла важлива практична проблема: люди, в яких банківські рахунки були заблоковані виконавцями внаслідок недобросовісних виконавчих надписів нотаріусів фактично позбавились можливості якимось чином розблокувати свої рахунки до закінчення воєнних дій та скасування воєнного стану в Україні та 90 діб після скасування.

Вагомі проблеми виникли з введенням воєнного стану щодо виплати і повернення кредитів військовослужбовцями та (або) членами їх сімей, тобто людьми, які ціною власного життя забезпечують незалежність і самостійність території України. Так в засобах масової інформації анонсувалася ситуація згідно якої внаслідок прийняття закону № 7414 «Про внесення змін до деяких законів України щодо врегулювання простроченої заборгованості у період дії воєнного стану в Україні» Верховна Рада України (начебто) заборонила колекторам стягувати борги по кредитах військовослужбовців ВСУ та членів їх сімей.

Однак детальний аналіз Закону 7414 свідчить про те, що він не тільки не покращує, а принципово погіршує права військовослужбовців в сфері кредитування по зрівнянню із ситуацією, що була до війни. Згідно із положеннями означеного Закону замість повного звільнення від сплати відсотків і штрафних санкцій (штрафів та пені) за будь-якими кредитами, військовослужбовці залишаються зобов'язаними сплачувати за кредитами на житло (в тому числі недобудоване) та/або на автомобіль. Тобто Закон залишає можливість нараховувати військовослужбовцям і відсотки, і штрафи по найдоружчим кредитам (на житло та автомобіль).

Що ж стосується «заборони колекторам стягувати борги з військовослужбовців». В Законі 7414 не йдеться про прощення або анулювання кредитів, чи про повну заборону стягувати борги по рішенням судів чи вже винесеним незаконним надписам нотаріусів (яких на сьогодні на стадії виконання перебуває біля 650 тисяч). Мова ведеться лише про заборону взаємодіяти, тобто шантажувати, залякувати військовослужбовців та членів їх сімей в позасудовому порядку по телефонам, месенджерам та іншим способам комунікації. При цьому в Законі ще й передбачений спеціальний порядок повідомлення колекторів для того, щоб вони припинили залякування та погрози.

Банки та фінансові установи (які створені політиками, українськими та іноземними олігархами) згідно із положеннями Закону і надалі мають право стягувати кредитні борги в судовому порядку. Саме тому починаючи з вересня 2022 року в судах з'явилася величезна кількість справ про стягнення заборгованості банками, МФО та іншими кредитними установами. Тобто незначні обмеження формату взаємодії колекторів із боржниками-військовослужбовцями жодним чином не гарантують і не захищають додатково права таких боржників.

Як свідчить практика, тривалість воєнного стану в Україні тягне за собою знебожіння, фінансову неспроможність населення та економічну катастрофу суспільних відносин. З кожним днем фактично зростає кількість людей, які не тільки не здатні сплачувати кредитні платежі, а й з великим трудом можуть забезпечити мінімальний рівень свого життя. Саме тому слід звернути увагу на пріоритети та характерні для сьогодення особливості кредитних правовідносин.

Так економічно, фінансово та життєво не вигідною для боржника слід вважати в сучасних умовах конструкцію реструктуризації боргу. Тому що у разі визнання і проведення реструктуризації боргу вся сума попередньої заборгованості буде зарахована в тіло кредиту і потягне за собою неможливість виконання зобов'язання в натурі.

Окремої уваги в кредитних правовідносинах під час воєнного стану заслуговує інфляційна складова. Поступове знецінення української гривні по відношенню до іноземних валют імовірно буде продовжуватися і надалі. Саме тому наявність боргу в сучасних умовах «невигідно» для банків і фінансових компаній, однак «вигідно» для боржників. Саме тому імовірно і збільшилася активність банків і фінансових установ щодо стягнення заборгованостей в судовому порядку. Що ж стосується боржників, то більш вигідною в умовах воєнного стану є позиція очікування та спостереження за фінансовою стабільністю (а скоріше все ж таки нестабільністю) гривні та максимального відстрочення виконання кредитних зобов'язань.